

Бершадська Ю. В.,

аспірант

*Харківського національного університету внутрішніх справ,
завідувач відділення юридичного забезпечення*

Кременчуцького льотного коледжу

Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: 0000-0001-7699-1208

ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ АВІАЦІЙНОГО ПЕРСОНАЛУ ДО ПРОТИСТОЯННЯ УКРАЇНСЬКИХ СИЛОВИХ СТРУКТУР РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ (2014–2022)

LEGAL ASPECTS OF THE INVOLVEMENT OF AVIATION PERSONNEL IN THE OPPOSITION OF UKRAINIAN FORCE STRUCTURES TO RUSSIAN AGGRESSION (2014–2022)

Наукове дослідження присвячено розгляду юридичних аспектів залучення авіаційного персоналу до протистояння українських силових структур російській агресії (2014–2022). Актуальність статті зумовлена тенденціями, які пов'язані з тим, що авіація стає основним та вирішальним елементом в умовах воєнного стану. Відповідно, звернення до проблем, що виникають у рамках правової регламентації відносин у сфері залучення авіації, є однією зі значущих складових аналізу.

Нинішнє суспільство має потребу у висококваліфікованих, конкурентоспроможних та інтелектуально розвинених фахівців у галузі авіації, спроможних маневрувати та швидко адаптуватись до постійних змін умов праці, впевнено, уміло та ефективно використовувати надбання людства у галузі інноваційних технологій, постійно працювати над розвитком свого потенціалу, спрямованих на забезпечення інтересів держави, національної безпеки та потреб суспільства.

Наявна система підготовки авіаційного персоналу в Україні консервативно обтяжлива і не конкурентоспроможна на нинішньому етапі вирішення першочергових актуальних завдань переходу від мирного до воєнного часу, вирішення яких надасть змогу удосконалити правове регулювання залучення авіаційного персоналу як державної, так і цивільної авіації, до вирішення державних завдань захисту Батьківщини.

В дослідженні висвітлена нагальна потреба у відповідних реформаторських змінах у системі підготовки та функціонування за призначенням персоналу авіації та шляхи її вирішення. Це розробка перехідної системи підготовки авіаційного персоналу, в тому числі в силових структурах України, яка спрямована на підвищення якості професіоналізму авіаційних фахівців в умовах воєнного стану, підготовка спеціалістів нової формації, здатних до продуктивного впровадження перспективних науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок, запровадження нових вимог до кадрової роботи.

Ключові слова: *трудова право, авіаційний персонал, пілот, повітряне судно, цивільна авіація, державна авіація, військовий стан.*

The scientific study is devoted to the consideration of legal aspects of the involvement of aviation personnel in the opposition of Ukrainian security forces to Russian aggression (2014–2022). The relevance of the article is determined by the trends that are connected with the fact that aviation is becoming the main and decisive element in the conditions of martial law. Accordingly, addressing the problems arising within the framework of legal regulation of relations in the sphere of aviation involvement is one of the significant components of the analysis.

Today's society needs highly qualified, competitive and intellectually developed specialists in the field of aviation, capable of maneuvering and quickly adapting to constant changes in working conditions, confidently, skillfully and effectively using human resources in the field of innovative technologies, constantly working on the development of their potential, aimed at ensuring interests of the state, national security and the needs of society.

The existing system of aviation personnel training in Ukraine is conservatively burdensome and not competitive at the current stage of solving the urgent tasks of the transition from peacetime to wartime, the solution of which will make it possible to improve the legal regulation of the involvement of aviation personnel of both state and civil aviation, to solve the state tasks of protecting the Motherland.

The study highlighted the urgent need for appropriate reformatory changes in the system of training and functioning of aviation personnel and ways to solve it. This is the development of a transitional system of training aviation personnel, including in the force structures of Ukraine, which is aimed at improving

the quality of professionalism of aviation specialists in the conditions of martial law, training specialists of a new formation capable of productive implementation of promising research and development developments, introduction of new requirements for personnel work.

Key words: labor law, aviation personnel, pilot, aircraft, civil aviation, state aviation, martial law.

Постановка завдання. Метою є проведення комплексного дослідження специфіки, визначення та охарактеризування сутності, проведення аналізу та обґрунтування напрямків залучення авіаційного персоналу до протистояння українських силових структур російській агресії, а також розроблення пропозицій, спрямованих на удосконалення законодавства залучення авіаційного персоналу під час переходу від мирного до воєнного стану.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Авіаційний персонал належить до стратегічно необхідного елементу системи забезпечення національної безпеки та обороноздатності кожної держави, однак в Україні наявний потенціал професійно підготовлених фахівців авіаційного персоналу використовується не повною мірою, що зумовлює необхідність цілеспрямованого вдосконалення системи якісної підготовки авіаційного персоналу державної та цивільної авіаційної галузі України з метою залучення його до бойових дій, забезпечення незалежності, суверенітету та недоторканості країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні бракує ґрунтовних досліджень цього питання. Основні визначення сформульовано в нормативно-правових актах, що вимагає подальшої конкретизації, розвитку та реалізації залучення авіаційного персоналу державної та цивільної авіації в перехідний період.

Виклад основного матеріалу дослідження. Правове регулювання трудової діяльності авіаційного персоналу підрозділів авіаційних складових системи цивільної авіації та силових структур України, в тому числі Міністерства внутрішніх справ України, в умовах достатності часу і завдяки наполегливості керівного складу силових структур України в процесі практичної мирної діяльності періодично оцінювалось та корегувалось. Слід зазначити, що з моменту отримання незалежності Україна вибудувала певну систему законодавства, але воно створювалось, в основному, на підставі пострадянських канонів та принципів без кардинального врахування сутності переходу економіки на ринкові відносини.

Перехід суспільства кожної сучасної країни від існування за нормами мирних взаємовідносин до функціонування в умовах воєнного стану зумовлює глибокі та кардинальні зміни в суспільно-трудових відносинах, які потребують відповідного правового регулювання. На жаль, рішуча й в односторонньому порядку відмова України від ядерної зброї під гарантії мирної співпраці провідних держав світу не забезпечувала зосередження плідних зусиль в найважливішому

напрямку будівництва оновленої системи всебічного й надійного захисту суверенітету власної самостійної сучасної країни світу.

Як наслідок, цілеспрямовано і своєчасно не отримав поглибленого впровадження науковий підхід, тобто залучення науковців у сфері військових, юридичних та політичних наук до активної співпраці з профільними відомствами та парламентарями щодо прискорення науково обґрунтованого створення та запровадження в дію стандартів регулювання діяльності авіаційного персоналу в мирний, перехідний та воєнний час.

Правове регулювання трудової діяльності визначеного авіаційного персоналу в цейтнотний загрозливий час переходу від мирного до воєнного стану поглиблено не аналізувалося та досконало не оцінювалося. Лише у 2014 році після низки антиконституційних випадків віроломного захоплення сусідньою державою території Автономної Республіки Криму, Луганської та Донецької областей України з'ясувалися ознаки проблемних питань та почали впроваджуватись вкрай важливі теоретико-прикладні розробки аспектів законодавства у сфері національної безпеки та оборони України.

Процес організаційної трансформації системи захищеності державного суверенітету України було виведено на новий рівень Законом України «Про національну безпеку України», прийнятий Верховною Радою України 21 червня 2018 року [1]. У цьому законодавчому акті був відкоригований й уточнений зміст складових сектору безпеки й оборони України у напрямку належної його систематизації та визначено критерії для розмежування компетенції окремих складових сектору безпеки й оборони України. В даному нормативно-правовому акті чітко наведено змістове значення термінів, які вживаються в системі захищеності державного суверенітету та попередження міждержавних або внутрішньо-державних суперечностей.

Ключовим законодавчим аспектом Закону України «Про національну безпеку України» стало конкретне визначення низки завдань як у мирний час, так і в особливий період, корегування штатної чисельності та підпорядкованості посад верховного ешелону керівництва силових структур, перерозподіл напрямків їх безпосередньої відповідальності у загальному складі сектору національної безпеки й оборони України, до якого входять:

– Апарат Ради національної безпеки й оборони України;

– Служба безпеки України та Антитерористичний центр при Службі безпеки України та розвідувальні органи України;

– Міністерство оборони України, Збройні Сили України та Державна спеціальна служба транспорту;

– Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна міграційна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій та Національна гвардія України;

– центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислово політику;

– Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України;

– Управління державної охорони України та Служба судової охорони [1].

Упродовж тривалого періоду існування незалежної України під час забезпечення протидії злочинності, підтримання громадської безпеки та внутрішнього правопорядку, захисту населення й територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій та вирішенні інших важливих спільних внутрішньодержавних завдань в комплексі, виникали суперечність між органами управління підрозділами різнорідних силових структур, що призводило до зайвого гаяння дефіцитного часу та втрати нових властивостей сутності принципу (закону) емерджентності.

З метою розв'язання цього сперечання та забезпечення найважливішого за ефективністю принципу централізації управління у мирний час та вибірково в особливий період Законом України «Про національну безпеку України» функціонально спільна діяльність підрозділів та угруповань Національної поліції України, Державної прикордонної служби України, Державної міграційної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Національної гвардії України спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України [1].

До компетенції Міністерства оборони України належить правове регулювання питань щодо допуску державних повітряних суден і літальних апаратів до аеродромів та злітно-посадкових майданчиків, підтримання льотної готовності державних повітряних суден, дозволу авіаційному персоналу до виконання польотів і проведення робіт щодо забезпечення польотів, охорони повітряних суден, виконання та забезпечення польотів, пошуку і рятування, випробування та прийняття в експлуатацію нових типів повітряних суден, призначених для використання в державній авіації.

Наступним за важливістю у галузі національної безпеки та оборони України є Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [2], який юридично визначив головну мету заходу, напрямки діяльності відповідальних осіб визначених структур, порядок пролонгації взаємодії між ними, критерії оцінки якості підготовки

до розгортання і проведення, систему управління та контролю повноти і якості відмобілізування.

Завчасна всебічна мобілізаційна підготовка, ефективна та вчасна мобілізація є ключовими складовими елементами заходів, направлених на належне забезпечення обороноздатності держави.

У 2022 році в українській державі передбачено чотири поступових хвиль мобілізації. На облік мають стати та прибути до відповідного військового комітату, який готує та доводить до відома виклик, всі громадяни, яким виповнилося 18 років та до 60 років включно. Однак призиваються далеко не всі громадяни, а тільки та кількість солдатів, які необхідні Збройним силам України для виконання визначених бойових завдань.

До першої хвилі (черги) мобілізації підпадають колишні військовослужбовці, вік яких становить до 40 років та котрі мають відповідний бойовий досвід, а також вже відслужили за контрактом або залучались до виконання військових завдань в одній з хвиль мобілізації. У другій черзі мобілізації залучаються військовослужбовці, які відслужили за контрактом, а також ті, хто проходив строкову військову службу, але до 2014 року. Третя хвиля (мобілізаційний резерв) – до цієї групи належать громадяни, які є військовозобов'язаними та котрі завершили військові кафедри закладів освіти як офіцери запасу. До четвертої черги, яка є громадським резервом, долучаються громадяни, в котрих відсутні вікові й фізичні обмеження для виконання завдань за призначенням у воєнний час.

Слід відзначити, що зміст, напрямки й шляхи організаційної трансформації зазначених законодавчих актів, в цілому почали відповідати меті правової регламентації створення надійної, сучасної системи національної безпеки та оборони України.

З 2019 року в Україні повільно розпочався процес цілеспрямованого відпрацювання і всебічного узгодження відповідними рівнями гілок відповідальності пакету обов'язкових документів різного строку планування у сферах національної безпеки та оборони України. Протягом 2019 року в цілому були відпрацьовані, узгоджені та затверджені документи довгострокового і середньострокового планування, а пакет документів короткострокового планування фактично не мав практичного підтвердження щодо конкретного визначення достатньої кількості наявних, спроможних джерел та гарантованого порядку своєчасності фінансування спланованих заходів, що суттєво затримувало хід практичної реалізації спланованих заходів.

Тому несподіване 24 лютого 2022 року вторгнення агресивних угруповань Російської Федерації на незалежну територію України виявило низку проблемних питань та значних упущень в попередньому всебічному детальному плануванні та реалізації завчасного створення чіткої

дієздатної системи перепідготовки авіаційних фахівців до функціонування в умовах воєнного стану, утримання у робочому режимі резерву ресурсної авіаційної техніки, створення необхідного запасу паливо-мастильних матеріалів, елементів логістичного забезпечення в авіаційних центрах перепідготовки авіаційних фахівців.

Статтею 19 Закону України «Про оборону України» визначено, що цивільний захист України у мирний час здійснюється відповідно до Кодексу цивільного захисту України, а коли діє особливий період та з метою підготовки до нього – з урахуванням особливостей, визначених законодавством про оборону, мобілізацію та правовий режим воєнного стану [3].

Авіаційні правила України затверджуються Державною авіаційною службою України, яка уповноважена на сертифікацію повітряних суден і авіаційного персоналу, іншими словами, реалізує процедуру підтвердження відповідності суб'єкта або об'єкта авіаційної діяльності встановленим вимогам законодавства, авіаційними правилами України, та здійснює видачу сертифіката.

Підготовку авіаційних спеціалістів в галузі авіації встановлює Повітряний кодекс України, пункт 5 частини 1 статті 13 якого встановлює, що підприємства та організації, які в галузі цивільної авіації здійснюють навчання авіаційного персоналу та персоналу, діяльність якого стосується забезпечення авіаційної безпеки, персоналу з наземного обслуговування, повинні отримати сертифікат на відповідність вимогам затвердженим авіаційним правилам України. Відповідно до ст. 52 Повітряного кодексу України, авіаційними правилами в Україні встановлюються порядок проходження підготовки, перепідготовки, підтвердження (відновлення) та підвищення кваліфікації авіаційного персоналу, а також перелік персоналу з наземного обслуговування, вимоги до його підготовки, перепідготовки, підтвердження (відновлення) та підвищення кваліфікації. Згідно зі статтею 4 Повітряного кодексу України, авіацію поділяють на цивільну та державну. Цивільна авіація задовольняє потреби держави й громадян у повітряних перевезеннях і авіаційних роботах та виконанні польотів у приватних цілях і поділяється на комерційну авіацію та авіацію загального призначення. Державна авіація використовує повітряні судна з метою забезпечення національної безпеки й оборони держави та захисту населення, які покладаються на Збройні Сили України, інші військові формування, утворені відповідно до законів України, органи Національної поліції, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань цивільного захисту, органи охорони державного кордону України, митні органи [4].

Збройний конфлікт став тяжким випробуванням наявної системи щодо підготовки авіаційних фахівців та виявило негайну потребу кардинального її вдосконалення шляхом усунення

практично виявлених суттєвих недоліків та організаційних проблем, перебудови всієї системи та її трансформації від завдань мирного ґатунку до потреб загрозового часу.

Правотворча цивільна структура управління у повітряному просторі України – Державна авіаційна служба України, та такі військові структурами як Управління регулювання діяльності державної авіації України та Командування Військово-Повітряних Сил (ВПС) України, не завжди плідно взаємодіють, що являє ключову проблему створення важливого фахового й досвідченого резерву авіаційного персоналу, спроможного швидко та правильно перейти до функціонування по завданнях загрозового часу. Лише широкомасштабна перспективна удосконалена кадрова політика та відповідна правотворча діяльність спроможна забезпечити комплектування авіаційного персоналу в системі цивільної авіаційної галузі України та безпосередньо в авіаційних підрозділах складових системи Міністерства внутрішніх справ України підготовленим, вмотивованим та бойовим особовим складом, який здатний відразу забезпечувати транспортні, а після додаткової підготовки, й інші бойові завдання.

Агресор розпочав вторгнення у напрямку захоплення домінування у повітрі, що стало суворим випробуванням системи підготовки бойового льотно-підйомного складу та фахівців авіаційного персоналу інших силових структур. Особовий склад Повітряних Сил ЗС України не першої ночі вторгнення активно і рішуче, не залишаючись на втрати, незламно продовжував ведення бойових дій, проводячи постійну повітряну розвідку, самовіддано відбиваючи повітряно-ракетні удари ворога та сміливо знищуючи ворога на землі та в повітрі.

За класикою військового жанру, повітряна операція розглядається як сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою та завданнями, а також за місцем і часом боїв, бойових і спеціальних дій, маневру створеного військового угруповання при вирішальній ролі Повітряних Сил ЗС України, які проводяться за єдиним планом на чолі з Командувачем об'єднаних сил ЗС України, функціональним призначенням якого є відбиття повітряного нападу противника, завдання ураження його важливим об'єктам і угрупованням та створення необхідного підґрунтя для вдалого виконання функцій протиповітряної оборони, а також проведення завдань сил оборони. Система управління, яка створюється для виконання завдань повітряної операції – це система розгорнутих на землі, на морі, в повітряному просторі об'єднаних функціональними зв'язками органів і пунктів управління, які забезпечують єдине управління військами, силами й засобами завдяки вдало організованним діям достатньо підготовленого та натренованого бойового персоналу.

Хід бойових дій ще раз підкреслив вагомість ефективності дій авіаційної складової у ході утримання наступальних підрозділів супротивника та звільненні захоплених ворогом територій. Невипадково до авіації Повітряних Сил України почали повертатись десятки досвідчених льотчиків від лейтенанта до генерала включно військового рангу, які раніше були звільнені з військової служби в запас.

Але реалії ведення бойових дій показують, що спиратися виключно на патріотизм і розраховувати на перемогу недоцільно і безперспективно. Так, заходами мобілізаційного розгортання основних силових структур визначались лише загальні риси за напрямками поетапно-хвильового призову мобілізаційних ресурсів контингенту авіаційної складової. Негайне, без попередньої спеціальної практичної фахово-відновлювальної підготовки залучення в бойові дії авіаційного персоналу «першої мобілізаційної хвилі», який раніше, до демобілізації з лав силових структур, був підготовленим до бойових дій, але тривалий час (понад два роки) у якого була відсутня фахова практика та втратив стійкість колишніх власних навичок виконання завдань за призначенням у повітрі, призводило до небажаних і невинуватих бойових втрат сучасної авіаційної техніки та потужного досвідченого авіаційного персоналу.

Тому завжди необхідно пам'ятати й враховувати те, що підготовка фахівців для структурних підрозділів авіації, зенітно-ракетних і радіотехнічних військ, спеціальних військ Повітряних Сил Збройних сил України повинна організовуватися й обов'язково проводитись згідно з курсами бойової підготовки (безпосередньо за родами авіації), крім того, й програмами бойової підготовки родів військ і спеціальних військ, враховуючи несення бойового чергування для реалізації покладених функцій на протиповітряну оборону держави, а також для виконання бойових завдань в зонах бойового призначення. Разом з тим, втрачені авіаційним персоналом навички ведення бойових дій, також обов'язково, незалежно від складності фронтового розташування, необхідно відновлювати відповідно до вимог курсів з підготовки винищувальної, штурмової та бомбардувальної авіації, перед залученням екіпажів до безпосереднього ведення поодиноких або групових повітряних боїв як вдень, так і вночі, простих та складних метеорологічних умов окремо.

При наявності недостатньої кількості кваліфікованих фахівців та дефіциту часу пропонується перспективний спосіб вагомої перебудови наявної системи підготовки шляхом децентралізації управління нею, створення оптимальної кількості й розширення штатної місткості навчальних закладів за авіаційним профілем навчання, поліпшення організації та ефективності проведення навчально-льотної підготовки. Як варі-

ант, шляхом завчасного створення у мирний час на виробничих фондах потужних промислових підприємств авіаційної галузі функціональних (запасних) авіаційних центрів з підготовки, перепідготовки авіаційного персоналу та швидке розгортання додатково у загрозований період (за необхідністю) курсів перепідготовки авіаційного персоналу, а саме – створення дієздатної мережі підготовки та перепідготовки льотної, технічної та іншого авіаційного персоналу.

Здійснення дострокових випусків з навчальних закладів слухачів і курсантів, внаслідок чого збройні сили отримують швидке поповнення, є небажаною мірою, оскільки, по-перше, суттєво знижує якість фактичного рівня підготовленості наявних льотних кадрів в бойових авіаційних підрозділах; по-друге, бойова підготовка у військовий період ускладнюється поспішним призначенням на керівні посади молодих та не підготовлених командирів-керівників, які лише випустились з авіаційних закладів освіти та тільки самі приступили до відпрацювання вправ курсу бойової льотної підготовки; в третє, буди навіть відмінними льотчиками, вони виявляються недостатньо підготовленими керівниками екіпажу або авіаційної ланки.

На основі досвіду, набутого у збройному конфлікті, мають бути перероблені курси навчально-льотної підготовки для отримання необхідних теоретичних знань і практичних навичок. З метою вдосконалення процесу досягнення необхідного рівня професійної підготовки авіаційного персоналу надалі доцільно за встановленим достатнім терміном навчання вдосконалити навчальні плани, програми й систему комплектування льотних закладів освіти курсантами та слухачами. Нові програми мають передбачати збільшення часу самостійного нальоту курсантів щодо бойового застосування визначеного типу літального апарату. Важливе значення для впровадження в закладах освіти отриманого бойового досвіду має практичне стажування інструкторського складу та викладачів у чинних авіаційних військових частинах.

Уже сьогодні має бути розроблена перехідна система підготовки авіаційного персоналу, в тому числі в системі внутрішніх справ України, спрямована на підвищення якості професіоналізму авіаційних фахівців в умовах воєнного стану. Саме науково обґрунтоване впровадження засобів сучасних освітніх технологій у систему професійної підготовки авіаційного персоналу підвищує ефективність навчання в результаті вдосконалення освітнього процесу до умов воєнного стану та підвищення якості підготовки фахівців у системі цивільних та військових закладів вищої освіти.

Адже підготовка льотної персоналу «коштує» в десятки разів дорожче, ніж підготовка фахівців наземних професій, в тому числі наземних військ, та самих літальних апаратів, на яких

виконуються польоти. Це пов'язано з набуттям практичних навичок льотними фахівцями, яким необхідно виконати навчальні польоти відповідно до курсу з льотної підготовки на літальних апаратах високою вартістю, технічного обслуговування авіаційної техніки, пально-мастильних матеріалів, організації й забезпечення польотів.

В загальному процесі підготовки та відновлення фахових навичок авіаційних фахівців, як цивільних, так і військових, виключну роль відіграють авіаційні тренажерні комплекси. Важливе значення сьогодні має наявність ефективної системи підготовки кадрів, основу якої мають становити нове покоління тренажерів з широкими функціональними можливостями. Набуття твердих професійних навичок застосування озброєння та військової техніки Повітряних Сил передбачається шляхом розгортання сучасних тренажерних комплексів та систем, розробки відповідних методик їх використання. В межах визначених напрямів є нагальна потреба у створенні розподілених тренажерних систем для формування багаторівневої, багатофункціональної та інтегрованої системи реальних та віртуальних засобів, що дозволяють здійснювати підготовку різнорідних сил в єдиному інформаційному просторі.

Слід зазначити, що Україна, як авіаційна держава та один зі світових лідерів у пасажирському, транспортному й військово-транспортному літакобудуванні, на великий жаль, при наявності відповідних можливостей і конкретних пропозицій до співпраці, ніколи не спеціалізувалась на створенні та виробництві ударної, а саме, винищувальної, штурмової та бомбардувальної авіації, що суттєво бракує під час виконання завдань прикриття об'єктів і військ з повітря та вогневої підтримки своїх підрозділів і угруповань в обороні та наступу.

Трудова функція працівників авіаційного транспорту – це встановлений компетентними державними органами та угодою сторін трудового договору перелік завдань та обов'язків, обумовлених технологічним процесом, специфікою та характером діяльності підприємств, установ, організацій транспорту, які працівник на підставі знань (умінь) і професійної підготовки повинен виконувати відповідно до своєї спеціальності, кваліфікації, посади (професії).

Необхідність диференційованого підходу до регулювання трудових відносин працівників авіаційного транспорту обумовлена особливою роллю авіації в економіці країни, специфікою і змістом професійної діяльності, пов'язаної з обслуговуванням джерела підвищеної небезпеки, з особливим режимом роботи повітряного транспорту. Саме тому особи, які працюють на транспортних засобах або обслуговують їх, несуть відповідальність за життя громадян, які користуються послугами транспортних організацій. Таким чином, специфіка трудової функції

працівників авіаційного транспорту втілює основну мету діяльності авіаційної галузі, а умови праці таких працівників, вказують на те, в яких саме умовах досягається ця мета.

Головна особливість, яка відрізняє персонал галузі авіації від інших подібних систем виявляється у його призначенні. Своєрідні особливості функціонування повітряної галузі зумовлюються домінантним завданням авіаційного персоналу, що полягає в опікуванні безпекою польотів. Забезпечення безпеки польотів суворо корелюється прогресом авіаційної галузі в цілому.

Цивільний авіаційний персонал в період воєнного стану може доставляти термінові військові вантажі для наземних військ і флоту. Для активної озброєної боротьби потрібна велика кількість зброї, боеприпасів, продовольства і медикаментів. Найшвидшим засобом доставлення усього необхідного є авіація. Необхідні заходи з навчання підлеглих умілим діям в бойових умовах, виховання готовності беззастережно виконати наказ керівника дозволять льотним екіпажам розв'язувати складні задачі з відносно невеликими, а в міру накопичення досвіду, і все меншими втратами.

Коли розпочався воєнний конфлікт на сході України, в Збройних силах України не значилося спеціалізованих підрозділів аеромедичної евакуації. Втрати силових структур в особовому складі потребували негайної евакуації поранених осіб до медичних закладів в різні міста України. Правове регулювання діяльності аеромедичної евакуації станом на 2014 рік було відсутнє. За період 2016-2018 роки Міністерством оборони України були розроблені тимчасові документи щодо медичної евакуації та надання невідкладної (екстреної) медичної допомоги у Збройних Силах України на особливий період, але єдиного нормативно-правового акта так і не було.

Висновки. Чинна до 2018 року адміністративна структура вищого ешелону керівництва Міністерства оборони України та Збройних Сил України ієрархічно розмежовувалась за підпорядкованістю та функціональністю, що створювало прецедент взаємного непорозуміння і розбіжності думок під час прийняття стратегічно важливих рішень оборонного планування та негативно впливало на якість практичного впровадження цих рішень.

Законом України «Про національну безпеку України» вказане проблемне питання було враховано, і структура вищого ешелону керівництва Міністерства оборони України та Збройних Сил України була кількісно та якісно скорегована та стала більш сучасною та дієздатною за ефективністю, як у мирний час, так і в особливий період функціонування.

Активна фаза бойових дій авіаційної складової Збройних сил України виявила не лише дефіцит кваліфікованих бойових авіаційних фахівців, а й гостру потребу боездатно-справної авіаційної техніки з гарантованим запасом

ремонтного фонду до неї, недостатню наявність асортименту ефективних засобів ураження противника і паливно-мастильних матеріалів, відсутність на території України достатньої мережі функціонально придатних аеродромів. Крім того, чинна система транспортного логістичного забезпечення потребує кращого кількісного та якісного мобілізаційного поповнення, що дозволить її можливостям в очікувані терміни в оперативному режимі здійснювати повномасштабне забезпечення бойових дій на землі та в повітрі, перевезення військової техніки, транспортування різноманітного військово-спеціального і цивільного майна, організувати злагоджену повсякденну діяльність військових формувань в містах постійної дислокації та в польових умовах.

Вкрай важливим напрямом нагальної правотворчої роботи є підготовка та ґрунтовне

опрацювання змін до нормативної бази щодо чіткої процедури швидкого транспортування поранених осіб шляхом аеромедичної евакуації до спеціалізованих медичних закладів.

Під час переважного панування агресора у повітрі лише завдяки високому рівню індивідуальної фахової підготовки кадрового персоналу силових структур України, самовідданої стійкості патріотично спрямованого народу України, багатобічної підтримки світового суспільства та величезних людських, інфраструктурних і технічних втрат вдається стримувати ворога. Все це надає час і можливість кардинального цілеспрямованого вдосконалення системи якісної підготовки авіаційного персоналу державної та цивільної авіаційної галузі України, що суттєво зміцнить загальний бойовий потенціал захисників Рідної країни.

Слава Україні!

Список використаних джерел:

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 19.08.2022).
2. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3543-12> (дата звернення: 19.08.2022).
3. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1932-12#top> (дата звернення: 19.08.2022).
4. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 № 3393-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3393-17#top> (дата звернення: 19.08.2022).